

Europejski Model Społeczny

1. Europejski model społeczny

- Wspólny mianownik dla krajowych modeli polityki społecznej w Europie
- Europejski organizacji życia publicznego, które części składowe dotyczą powszechnego prawa do minimalnego standardu zabezpieczenia społecznego, rozwiniętych struktur dialogu społecznego oraz stosunkowo wyrównanych płac i dochodów

2. Części składowe europejskiej polityki społecznej

- Wspólne wartości na polu społecznym cytowane w traktatach założycielskich Wspólnoty Europejskiej i innych dokumentach programowych
- Europejskiej prawo socjalne
- Koordynacja krajowych polityk społecznych
- Transfery w ramach polityki strukturalnej (inwestycje z Europejskiego Funduszu Społecznego)

3. Prawo pracy

- Indywidualne prawo pracy (organizacja czasu pracy i urlopy wypoczynkowe, ochrona pracy młodocianych i kobiet w ciąży, delegowanie pracowników w ramach świadczenia usług, dokumentowanie stosunku pracy itd.)
- Zbiorowe prawo pracy (zwolnienia grupowe, niewypłacalność pracodawcy itd.)

4. Dialog społeczny

- Pozytywny wpływ na reformę krajowych instytucji dialogu społecznego (rozwój dialogu autonomicznego, postępującego równolegle do działań realizowanych w ramach dialogu trójstronnego)
- Rola Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
- Reprezentacja partnerów społecznych na szczelbu europejskim

5. Równe traktowanie kobiet i mężczyzn

- Równe wynagrodzenie dla kobiet i mężczyzn
- Równe traktowanie w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia zawodowego, awansu oraz warunków pracy
- Równe traktowanie osób pracujących na własny rachunek, w tym w rolnictwie
- Ochrona macierzyństwa

6. Zdrowie publiczne

- Regulacje prawne dotyczące etykietowania produktów tytoniowych oraz zawartości substancji smolistych
- Wspólnotowa sieć nadzoru epidemiologicznego i kontroli chorób zakaźnych
- Wspólnotowe inicjatywy dotyczące zapobiegania AIDS, uzależnieniu narkotyków

7. Bezpieczeństwo i higiena pracy

- Gwarant przyjaznego i bezpiecznego środowiska pracy
- Wymiana przestarzałych maszyn użytkowanych w produkcji, wprowadzenie środków bezpieczeństwa dla pracowników narażonych na działanie czynników biologicznych, chemicznych itd.
- Racjonalizacja działań organów kontrolnych (np. PIP)

8. Swobodny przepływ pracowników

- System wzajemnego uznawania kwalifikacji zawodowych
- Prawa obywatelskie
- Koordynacja krajowych systemów zabezpieczenia społecznego
- EURES Sieć publicznych organów zatrudnienia państw członkowskich oraz Norwegii i Islandii i przedstawicielstw partnerskich inicjatyw transgranicznych (informacja o wolnych miejscach pracy, specyfice lokalnych rynków pracy, warunkach zatrudnienia i mieszkaniu w danym regionie itd.).

9. Europejska Strategia Zatrudnienia

- Subsydiarność
- Efekt synergii
- Operowanie wskaźnikami i celami
- Monitorowane krajowych polityk
- Zintegrowane podejście

10. Filar 1

Polityka korzystnego klimatu dla przedsiębiorczości

- lepsze możliwości do rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej
- rozwój rynków związanych z kapitałem wysokiego ryzyka
- przebudowa systemu podatkowego

11. Filar 2

Polityka budowy kapitału ludzkiego

- walka z bezrobociem długookresowym oraz bezrobociem osób młodych
- ułatwianie absolwentom wejścia na rynek pracy
- przejście od pasywnych do aktywnych programów rynku pracy

12. Filar 3

Wspieranie adaptacyjności - polityka otwarcia na zmiany środowiska gospodarowania, zmiany technologiczne etc.

- modernizacja organizacji pracy
- wspieranie przez państwo adaptacyjności w sektorze prywatnym

13. Filar 4

Polityka równych szans w dziedzinie zatrudnienia

- walka z segregacją i dyskryminacją płci we wszystkich aspektach
- wprowadzanie rozwiązań umożliwiających godzenie obowiązków rodzinnych i zawodowych
- ułatwienia w zatrudnieniu osób niepełnosprawnych

16. Polityka zatrudnienia i edukacja

- Problemy na rynkach pracy państw członkowskich mają zróżnicowany charakter - nie ma jednej recepty na szczeblu wspólnotowym
- Polityka spójności i polityka strukturalna UE powinny wspierać reformy w państwach członkowskich
- Rozwój kapitału ludzkiego powinien być priorytetem efektywnej polityki zatrudnienia
- Systemy zabezpieczenia społecznego wymagają reform, aby sprostać nowym ryzynom socjalnym

17. Pomoc publiczna i polityka przemysłowa

- Pomoc publiczna nie może ograniczać konkurencyjności gospodarki i podtrzymywać nieefektywnych miejsc pracy
- Pomoc publiczna powinna być kierowana do sektorów o dużym potencjale wzrostu i innowacji
- Fundusze strukturalne powinny być głównym kanałem pomocy publicznej finansowanej ze środków wspólnotowych

18. Małe i średnie przedsiębiorstwa

- Powstawanie i rozwój MŚP sprzyja zwiększeniu globalnego zatrudnienia
- Trzeba wdrażać mechanizmy wspierania MŚP, zwłaszcza w zakresie B+R
- Budowa silnej europejskiej bazy przemysłowej nie może godzić w sektor MŚP

19. Ochrona środowiska naturalnego

- Inicjatywa ETAP stanowi wartościowy przykład działań na szczeblu wspólnotowym
- Wspieranie energooszczędnych i przyjaznych środowisku technologii przyczyni się do wyższego tempa wzrostu gospodarczego
- Wyposażona w odpowiednie środki polityka spójności przyczynia się do rozwoju innowacyjnych technologii i ochrony środowiska

1. Definicje *welfare state*

- Państwo, które zapewnia minimalny poziom dochodów, wyżywienia, mieszkania i edukacji, gdzie wsparcie ze środków publicznych przysługuje każdemu obywatelowi jako prawo polityczne, a nie przejaw dobroczynności (Wilensky 1975)
- Państwo, które nie żywi, ubiera czy zapewnia mieszkanie, lecz zabezpiecza warunki, w których obywatele są w stanie zapewnić sobie wszystko co jest potrzebne do obywatelskiej efektywności (Giddens 2000)

2. Obszar działania *welfare state*

- Kształtowanie warunków bytu ludności, warunków i stosunków pracy oraz stosunków międzyludzkich
- Rozwiązywanie lub łagodzenie kwestii społecznych
- Przebudowa struktur społecznych
- Organizowanie postępu społecznego

3. Przesłanki funkcjonowania *welfare state*

- Rynek nie jest w stanie zbudować wartości, które spajają tkankę społeczną (obywatelskość, patriotyzm)
- Państwo dostarcza dobra publiczne (np. zdrowie publiczne) i przeciwdziała ułomnościom rynku
- Państwo powinno zapobiegać kryzysom ekonomicznym, stymulując gospodarkę w czasach dekonjunktury
- Rynek jest bezwzględny - powoduje nierówności i marginalizuje słabsze jednostki, stąd konieczność interwencji państwa (np. osoby niepełnosprawne)

4. Ewolucja państwa opiekuńczego

Etap	Periodyzacja	Charakterystyka
narodziny interwencjonizmu państwowego w polityce społecznej	1880-1914	wprowadzenie systemu robotniczych ubezpieczeń społecznych
konsolidacja i rozwój	1918-1940	rozszerzenie praw obywatelskich i społecznych
rozkwit państwa opiekuńczego	1945-1975	wzrost wydatków na politykę społeczną
kryzys i odwrót od tradycyjnego <i>welfare state</i>	1975-1995	wyzwania strukturalne i polityka redukcji
państwo inwestycji społecznych	1995-	próba pogodzenia wrażliwości społecznej i dyscypliny rynkowej

Zródło: Pierson 1991:103-140 i Wiśniewski 2005.

5. Dylematy w polityce społecznej

- Czy transfery społeczne powinny być kierowane tylko do najbardziej potrzebujących czy też do wszystkich obywateli?
- Czy systemy usług społecznych takich jak edukacja lub emerytury powinny być własnością sektora publicznego czy prywatnego? Może państwo powinno się wycofać z sfer, gdzie dobrze funkcjonują rynek i rodzina?
- Jaką część PKB powinien stanowić budżet polityki społecznej?

6. Jakie przyjąć kryteria kategoryzacji *welfare state*?

- Odsetek PKB kierowanego na wydatki socjalne?
- Uwarunkowania dostępu do świadczeń i usług?
- Selektywność/powszechność ochrony socjalnej?
- Jakość i poziom świadczeń i usług?
- Zakres i cele polityki rynku pracy?
- Sposoby finansowania programów socjalnych?
- Rola władz publicznych w zaspokajaniu podstawowych potrzeb obywateli?

7. Dwa podstawowe kryteria typologii *welfare state*

- Stopień dekomodyfikacji dostępu do świadczeń i usług, czyli na ile ten dostęp ma charakter bezwarunkowy, a w jakiej mierze jest uwarunkowany uprzednim opłacaniem składek, świadczeniem pracy czy sytuacją materialną osoby zainteresowanej
- Stopień stratyfikacji, czyli na ile świadczenia i usługi wpływają na zachowanie lub zmianę istniejących podziałów społecznych

8. Modele polityki społecznej (typy państwa opiekuńczego)

Tabela 1.2. Charakterystyka modeli polityki społecznej Espinga-Andersena.

Typ	Liberalny	Socjaldemokratyczny	Konserwatywny
Rola rodziny	Marginalna	Marginalna	Kluczowa
Rola rynku	Kluczowa	Marginalna	Marginalna
Rola państwa	Marginalna	Kluczowa	Pomocnicza
Przykład praktycznego zastosowania	Stany Zjednoczone	Szwecja	Niemcy, Włochy

Zródło: Esping-Andersen 1999:85.

9. Liberalne państwo opiekuńcze

- Państwo zapewnia jedynie minimalny pułap warunków egzystencji
- Wartości - walka z ubóstwem, reintegracja marginesu społecznego ze „zdrową” tkanką społeczną
- Charakterystyka - średni lub mały rozmiar opieki, mieszany typ organizacji opieki z wiązkowymi prawami do świadczeń

10. Konserwatywne państwo opiekuńcze

- Państwo dostarcza środki, dzięki którym obywatele mogą lepiej zadbać o swoje potrzeby poprzez politykę redystrybucyjną
- Wariant reński (Niemcy) i wariant śródziemnomorski (Włochy)
- Wartości - sprawiedliwość społeczna, solidarność przeciwstawiona wykluczeniu
- Charakterystyka - średni lub duży rozmiar opieki, prywatny subsydiowany system opieki z wiązkowymi prawami do świadczeń

11. Socjaldemokratyczne państwo opiekuńcze

- Państwo wspiera większą równość dochodów i szans dla wszystkich i gwarantuje każdemu standard życia porównywalny z przeciętnymi zarobkami
- Wartości - równość nie tylko szans, ale i rezultatu
- Charakterystyka - duży rozmiar opieki, publiczny system z powszechnymi prawami do świadczeń

12. Kierunki reform *welfare state*

- Odejście od interwencjonizmu państwowego i klasowego postrzegania problemów społeczno-ekonomicznych; nacisk na odpowiedzialną politykę fiskalną i korzystny klimat dla przedsiębiorczości
- Walka z marnotrawstwem środków - innowacyjne instrumenty takie jak rynki wewnętrzne, bony edukacyjne czy partnerstwa publiczno-prywatne, wykorzystanie potencjału Trzeciego Sektora

13. Kierunki reform *welfare state* (c.d.)

- Reorientacja na nowe grupy zagrożone wykluczeniem społecznym (kobiety, niepełnosprawni, imigranci, mniejszości etniczne)
- Zwiększenie warunkowości pomocy państwa
- Upodmiotowienie beneficjentów świadczeń
- Wzrost roli kapitału ludzkiego
- Decentralizacja i subsydiarność społeczna
- Modernizacja sektora publicznego w kontekście nowych technologii

